

UGDYMUI PALANKI APLINKA: VEIKSNIAI IR GALIMYBĖS

Valdonė Indrašienė
Mykolo Romerio universitetas

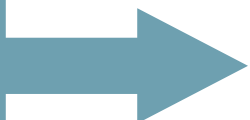
Kokias sąlygas reikia sudaryti, kad:

- vaikai galėtų laisvai tirti pasaulį
- suvoktų atsakomybę už savo veiksmus
- mokymąsi ir tarpusavio santykius grįstų demokratijos principais

*Kaip turi būti kuriama klasių aplinka, kad atlieptų
įvairiausius individo ugdymosi, poreikius, vyktų
produktyvus ir saugus darbas?*

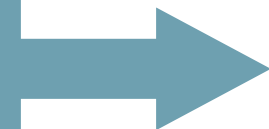
Mokymo/si aplinka

**Psichologinis
požiūris**

**Kaip mąsto ir mokosi
mokinys?**

**Pedagoginis
požiūris**

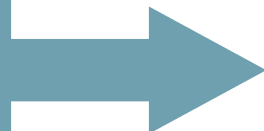
**Kokia parama mokiniui ir koks
išorinės aplinkos poveikis?**

**Technologinis
požiūris**

**Kaip mokymąsi veikia
technologinės priemonės?**

**Kultūrinis
požiūris**

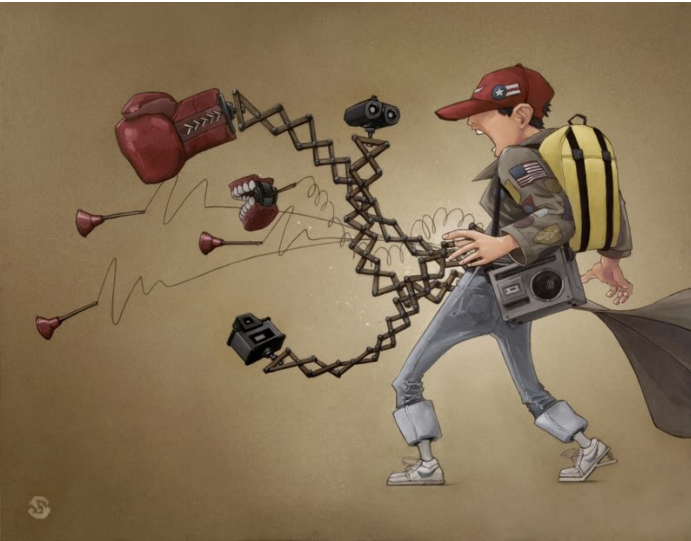

**Kokios dominuojančios
vertybės mokyklos
bendruomenėje?**

Mikroklimatas

Organizacijos nariams būdingos savybės, lemiančios jų elgesį, kuris prisideda prie organizacijos funkcionavimo

(Burton, Laurindsen, Obel, 1999)

Mikroklimatas apjungia:

- darbuotojų pasitenkinimą darbu ir jo turiniu,
- tarpusavio santykius,
- santykius tarp lyčių,
- vadovavimo stilius,
- santykių konfliktiškumo lygį,
- personalo profesinį pasirengimą ir kt.

(Barvydienė, Kasiulis, 1998)

Mokyklos mikroklimatas:

- mokymuisi palanki **fizinė aplinka**,
- bendravimą ir sąveikas skatinanti **socialinė aplinka**,
- pasitikėjimą savimi ir priklausymo bendruomenei jausmą ugdanti **emocinė aplinka**,
- mokymąsi ir pasitenkinimą savimi skatinanti **edukacinė aplinka**.

(Tableman, Herron, 2004)

Mokymosi aplinka

- **edukacinės institucijos aplinka, sujungianti visas kitas besimokančiojo aplinkas;**
- **pedagoginės sistemos aplinka, kuri dažniausiai siejama su didaktine sistema ir/arba su akademine grupe, kurioje mokinys mokosi ir pan.**

Mokymosi aplinka - vieta, kurioje: (1)

- vyksta mokymasis, apimantis besimokantį ir erdvę, kurioje mokinys veikia, naudodamas įvairias priemones ir patarimus, renka ir interpretuoja informaciją, sąveikauja su kitais ir t.t.

Mokymosi aplinka - vieta, kurioje:(2)

- Žmonės, pasinaudodami ištekliais, kuria reikšmingus problemų sprendimus, nustato savo mokymosi tikslus ir poreikius, naudoja ir įvertina visas potencialias priemones ir išteklius, generuoja ir tikrina hipotezes.

Besimokantieji dirba kartu ir palaiko vienas kitą, naudodamiesi įvairiomis priemonėmis ir informacijos ištekliais, siekia mokymosi tikslų ir problemų sprendimo

Mokymosi aplinkos (1)

- visos edukacinę vertę turinčios žmonių gyvenimo bei veiklos erdvės, įgalinančios individo asmeninį tobulėjimą, realizuojamą per mokymosi pastangas.

Mokymosi aplinkos (2)

- natūralios ir specialiai suorganizuotos;
- talpina duomenis, informaciją, žinias, jų patekimo pas besimokančiuosius įvairius būdus;
- kinta, todėl galima kalbėti apie konkrečią mokymosi aplinką konkrečiam mokiniui tik konkrečiu laiko momentu.

Tinkamai suprojektuota mokymosi aplinka:

- užtikrina nuoširdžias ir saugias mokymosi sąlygas,
- skatina teigiamą besimokančiojo požiūrį į dalyką,
- stimuliuoja mąstymą, išradingumą ir smalsumą,
- kelia savigarbą, pasitikėjimą savimi ir žadina savo vertės jausmą,
- stiprina atsakomybės, teisingumo jausmą ir teigiamą požiūrį į mokymąsi,
- skatina bendradarbiavimą tarp pedagogo ir mokinio.

Aktyvinanti ir motyvuojanti aplinka

- remiasi bendradarbiavimu tarp mokinių ir mokytojų;
- skatina mokinio atsakomybę, sprendimų priėmimą ir tikslingą mokymąsi.

(Jucevičienė, 2001)

Į besimokantįjį orientuota mokymosi aplinka (1)

- **Galimybės mokiniui pasirinkti ir siekti savo individualių tikslų.**
- **Atsakomybė už savo mokymąsi.**
- **Asmeninių įsitikinimų ir įvairių perspektyvų interpretacija bei perdavimas.**
- **Aktyvi mokymosi proceso kontrolė.**

Į besimokantįjį orientuota mokymosi aplinka (2)

- **Naujų žinių integravimas su esama patirtimi, įvertinant ir derinant skirtingus supratimus bei požiūrius.**
- **Technologijų naudojimas aukštesnių protinių procesų palaikymui.**
- **Autentiškų, esančių tam tikrose sąlygose, kontekstų svarba.**

Mokymosi aplinkos elementai (nuo mokytojo mažai priklausomi)

**Edukacinės
materialiosios
institucijos
sąlygos**

**Didaktinės
sąlygos
(turinys, tikslai)**

Mokymosi aplinkos elementai (priklausomi nuo mokytojo)

```
graph TD; A["Mokymosi aplinkos elementai  
(priklausomi nuo mokytojo)"] --> B["Mokymo koncepcija"]; A --> C["Naudojami mokymo metodai"]; A --> D["Bendravimas"];
```

**Mokymo
koncepcija**

**Naudojami
mokymo
metodai**

Bendravimas

Mokymosi aplinkos elementai (priklausomi nuo mokinio)

```
graph TD; A["Mokymosi aplinkos elementai  
(priklausomi nuo mokinio)"] --> B["Mokinio psichologinė  
charakteristika"]; A --> C["Mokymosi kompetencija"]; A --> D["Bendravimas"];
```

**Mokinio
psichologinė
charakteristika**

**Mokymosi
kompetencija**

Bendravimas

Mokymosi aplinkos dimensijos (1):

- **Mokytojo – mokinio tarpusavio santykiai** (*santykių artumas, pagalba ir supratimas, rodomas mokiniams*),
- **Įsipareigojimas mokyti/isi** (*tobulinti mokymą ir mokyti mokinius egzistuojančiame jų kompetencijos lygyje*),
- **Darbo krūvis,**
- **Mokymo/si metodai, atskleidžiantys mokymo ir mokymosi formalumą/neformalumą,**

Mokymosi aplinkos dimensijos (2):

- **Socialinis klimatas (akademinių ir socialinių tarpusavio santykių dažnumas ir kokybė),**
- **Aiškus mokymo/si tikslas ir konkretūs mokymosi uždaviniai,**
- **Laisvė mokymo/si pasirinkime.**

Palankios edukacinės aplinkos veiksniai

Išoriniai veiksniai

- jauki mokymosi erdvė;
- patogūs baldai;
- tinkamos mokymuisi patalpos;
- tinkamos mokymosi priemonės

Vidiniai veiksniai

- susidomėjimas mokymosi dalyku, pasitikėjimas savimi ir kitais.
- saviraiška ir pan. viskas kas sukuria emocinį saugumą ir palankų mokymuisi mikroklimatą

9 geros mokyklos bruožai

Asmenybės ūgtis

Saviraiškus dalyvavimas

Ugdymasis (mokymasis): dialogiškas ir tyrinėjantis

Ugdymas (mokymas): paremiantis mokymąsi

Darbuotojai: asmenybių įvairovė

Bendruomenė: besimokanti organizacija

Lyderystė ir vadyba: įgalinančios

Ugdymosi aplinka: dinamiška ir atvira

Vietos bendruomenė ir steigėjas: įsipareigoję

Palanki edukacinė klasės aplinka

Mokymuisi

Dinamiškai ir
atvirai ugdymo
aplinkai

Mokinio
asmenybei

Pedagogams su
pozityviomis
nuostatomis

Saviraiškam
dalyvavimui

**Dėmesys
skiriamas**

Inovatyvi pedagogika

- kompetencijomis grįstas mokymasis: besimokantieji skatinami aktyviai siekti, įgyti bei plėsti savo žinias ir kompetencijas, naudodamiesi įvairiais metodais, suderintais su konkrečiais asmeniniais poreikiais.

Pedagoginės inovacijos orientuojamos į:

- asmenybės kūrybiškumo ugdymą;
- naują žinių kultūrą;
- naują ugdymo turinį;
- į savarankišką mokymąsi ir mokymą.

Pagrindiniai ugdomi įgūdžiai:

- darbo su informacija,
- grupinio darbo,
- projektinio darbo,
- visuomeninio gyvenimo elektroninėje aplinkoje.

Pedagoginės inovacijos remiasi:

- **konstruktyvistiniais žinių įgijimo metodais;**
- **aktyviosios pedagogikos metodais.**

Pagrindiniai konstruktyvizmo postulatai (1)

- Vidinių resursų žadinimas ir panaudojimas – svarbiausia sėkmingo, produktyvaus mokymosi sąlyga.
- Mokymasis vyksta visą gyvenimą, jis praturtina žmogų ir teikia džiaugsmo.
- Naudoti tai, kas individualiai tinka mokytojiui ir mokiniui.

Pagrindiniai konstruktyvizmo postulatai (2)

- Klaidos yra natūralus dalykas, jos padeda žengti į priekį ir rasti tiesą.
- Mokymasis “kančia” virsta mokymuisi “malonumu” laisvoje mokymosi aplinkoje.
- Mokymąsi iš knygų keičia interaktyvus mokymasis.

Pagrindiniai konstruktyvizmo postulatai (3)

- **Mokymosi aplinkos pritaikymas, suteikiantis mokymuisi kokybės, įvairumo, patrauklumo, malonumo, aktualumo.**
- **Patirtimi grindžiamas mokymasis, pasineriant į virtualų pasaulį, eksperimentuojant su simuliacinėmis kompiuterinėmis programomis.**

Pagrindiniai konstruktyvizmo postulatai (4)

- Mokytojas žinių teikėjas virsta mokytoju pagalbininku ir kuratoriumi.
- Vaidmenų pasiskirstymas, skelbimų lentos, abipusis mokymasis.
- Specialiųjų poreikių asmenų palaikymas.

Naujausių informacijos priemonių naudojimas (1)

- **Galimybė naudotis kiekvienam besimokančiajam naujausiomis informacijos priemonėmis:**
 - **Kompiuteris ir kompiuterinės technologijos pačios savaime traktuojamos kaip mokymosi objektas.**
 - **Kompiuteris ir kompiuterinės technologijos naudojami kaip mokymo(-si) priemonė.**

Naujausių informacijos priemonių naudojimas (2)

- **Kompiuteris naudojamas kaip informacijos šaltinis arba jos gavimo priemonė**
 - **Internetas;**
 - **Elektroninis paštas;**
 - **Kompaktinės plokštelės.**

Aktyvūs mokymosi metodai (1)

- **Remiasi sąveikos ir mokymosi paradigma:**
 - **Diskusijos;**
 - **Žaidimai;**
 - **Mokymasis bendradarbiaujant;**
 - **Problemų sprendimo paieškos;**
 - **Individualūs ir grupiniai projektai;**
 - **Patirtinis mokymasis;**
 - **Drama ir t.t.**

Aktyvūs mokymosi metodai (2)

- **Remiasi aktyvaus mokymosi strategijomis, kurios gali būti sukurtos pateikiant medžiagą pagal įvairių mokymosi stilių poreikius:**
 - **Vizualinio mokymosi stiliaus moksleiviams – per modelius ir demonstracijas;**
 - **Girdimojo stiliaus moksleiviams – per diskusijas, debatus ir žaidimus;**
 - **Kinestetinio bei lytėjimo mokymosi stiliaus moksleiviams – per modelius ir vaidmenų žaidimus.**

Aktyvaus ugdymo metodai remiasi:

- moksliniais smegenų veiklos tyrimais;
- psichologijos ir pedagogikos mokslų pasiekimais;
- informacinių komunikacinių technologijų plėtra;
- pažangia pedagogų praktika.

Orientuojantis į savarankišką mokymąsi

- **aktyvaus mokymosi metodai diegiami remiantis mediacinio mokymo/si struktūra:**
- **stimulo priėmimas kaip reakcija,**
- **stimulo perdirbimas kaip reakcijos transformacija į atitinkamos veiklos formą;**
- **atsakomasis veiksmas kaip veiklos refleksija.**

Inovacijoms palankios aplinkos principai (1):

- **Sąlygos aktyviai veikti**, o ne pasyviai perimti patirtį, apibendrintą įvairiuose šaltiniuose ar pateikiamą mokytojų.
- **Realių problemų sprendimas ir atsakomybės už priimtus sprendimus skatinimas.**

Inovacijoms palankios aplinkos principai (2):

- **Galimybė reflektuoti** ir pagalvoti apie tai, kodėl veikiama būtent taip, gauti informacijos, kaip efektyviai veikti.
- **Mokymosi bendradarbiaujant skatinimas socialiniame kontekste** – išklausant ir priimant skirtingus požiūrius, lyginant juos bei papildant jais savo supratimą.

Inovacijoms palankios aplinkos bruožai:

- **Autonomija** - panaikinami įvairūs barjerai laisvei pasirinkti.
- **Atsakomybė** - sąlygoja pasitikėjimo savimi ir problemų sprendimo įgūdžių tobulinimą.
- **Galimybė dalyvauti institucijos veikloje** - įgalina identifikuoti ir įvertinti mokinių poreikius bei lūkesčius mokymosi atžvilgiu.

Inovacijoms palankios aplinkos bruožai:

- **Kokybiško grįžtamojo ryšio užtikrinimas** - informacija apie tai, kurlink einama, koks daromas progresas/regresas kelia tikėjamą sėkmę.
- **Galimybė naudotis reikalingais ištekliais** (žmogiškaisiais, materialiaisiais, informaciniais).
- **Aiškiai išreikšta mokyklos kultūra ir palaikantis klimatas.**

Inovacijoms palankios aplinkos modeliavimas (1)

**Pradinės
sąlygos**

**Mokytojo
ir mokinio
kompetencija**

**Mokytojo
ir mokinio
motyvacija**

**Materialiosios
organizacinės
sąlygos**

Inovacijoms palankios aplinkos modeliavimas (2)

**Konstruojamos
sąlygos**

Sociokultūrinės

Psichologinės

**Mokymosi
bendradarbiaujančios**

Penkios mokymo realybės (1)

- mokymo rezultatai yra nenumatomi bei nepastovūs ir visiškai nepriklausomi nuo mokytojo ketinimų bei elgesio;
- mokytojas gali turėti aiškius bei detalius mokymo planus, bet tai, ką išmoksta mokiniai - sunku numatyti ir išmatuoti;

Penkios mokymo realybės (2)

- mokytojo darbas vertinamas ne pagal tai, ką jis daro, bet pagal tai, kokie yra mokinio laimėjimai;
- mokytojo sąveika su mokiniiais yra nuolat kintanti, nereguliari;
- mokymas yra toks unikalus, kad neįmanoma jo nei detaliai aprašyti, nei apibūdinti.

Motyvacija

- veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantis žmogaus psichikoje.
- procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu.

Motyvai

- Veiksniai, skatinantys tam tikrą elgesį ar veiklą;
- Individualūs ir išreikšti skirtingu lygiu bei susiję su skirtingomis objektų sritimis:
 - pasiekimų motyvai (*ką nors atlikti ypač gerai, pralenkti patį save*),
 - galios motyvai (*išsikovoti pripažinimą, turėti valdžios ir įtakos dominuoti*),
 - susisiejiimo motyvai (*užmegzti ryšių būti vertinamam kitų*)

Motyvacijos tyrimai

Požiūris

Psichologinis

- akcentuoja motyvacijos energiją, kryptį bei gilinasi į individo vidinius mechanizmus

Požiūris

Edukologinis

- sieja su asmenybe bei įvairiais ugdymo procesui turinčiais įtakos veiksniais

Požiūris

Vadybinis

- analizuoja veiklą orientuojantis į atitinkamą rezultatą

Motyvacija

- Motyvacija - asmens noro įsitraukti į veiklą stiprumas.
- Trys svarbiausi požiūriai į motyvaciją:
 - **Poreikiais** grįstas požiūris;
 - Požiūris į motyvaciją kaip į **procesą**;
 - **Sustiprinimu** grįstas požiūris;
 - „Srovės kanalo“ teorija.

Motyvacija kaip procesas

- **Žmonės taip reguliuoja elgesį, kad pasiektų savo tikslų**
 - Asmens tikslai yra mechanizmas, per kurį nepatenkinti poreikiai paverčiami veiksmais,
 - Nepatenkinti poreikiai skatina asmenį ieškoti būdų patenkinti šiuos poreikius.
 - Tada asmuo išsikelia tikslus, kurie skatina veikti.

Sustiprinimu grįsta motyvacija

- **Elgesio keitimo technika naudojant priklausančius atlygius ar bausmes:**
 - Elgesys, už kurį priklauso atlygis turėtų būti kartojamas, o elgesys, už kurį priklauso bausmė - neturėtų būti kartojamas;
 - Tinkamai suplanavus atlygius, galima išmokyti asmenį pakeisti savo elgesį.

„Srovės kanalo“ teorija

- Aiškūs uždaviniai ir greitas grįžtamasis ryšys
- Pusiausvyra tarp iššūkio ir asmens gebėjimų
- Veikimo sąmoningumas
- Kryptinga koncentracija
- Jausmas, kad padėtis kontroliuojama
- Savimonės praradimas (užsimiršimas)
- Laiko išsikreipimas
- Saviraiškos išgyvenimas

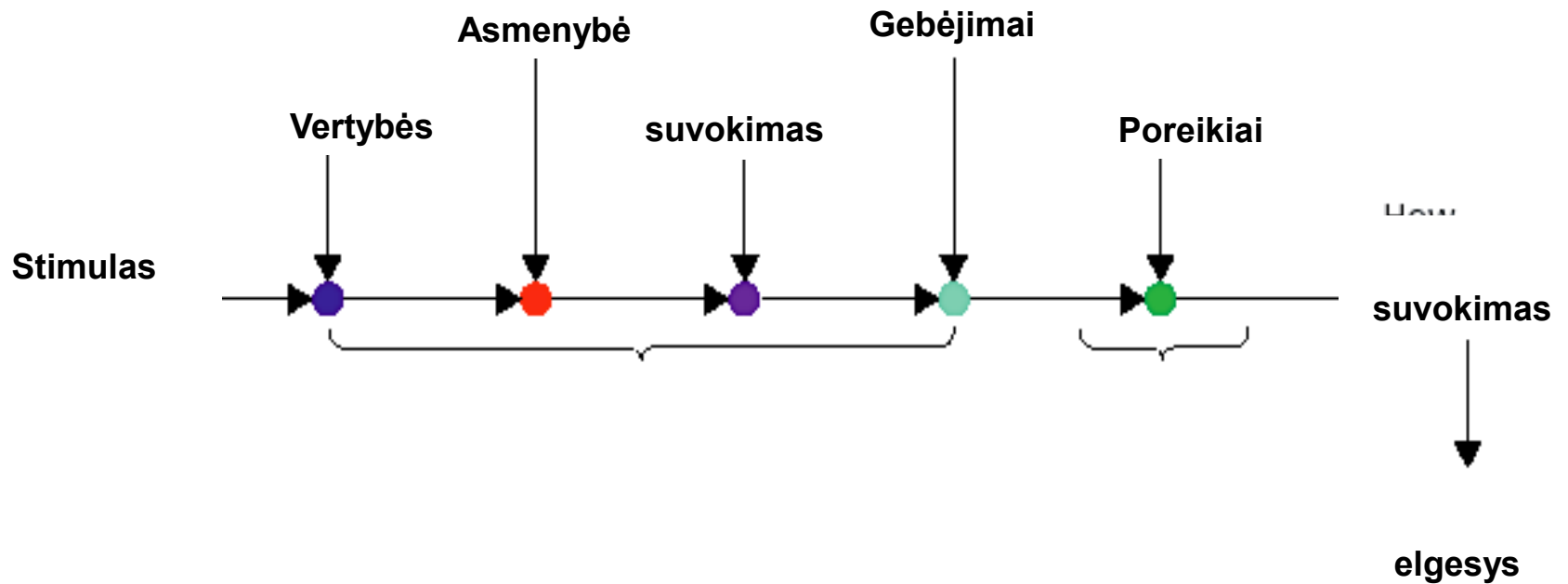
Aktyvumo prigimtis (1)

Žmogus gimsta aktyvus ir aktyvus būna visą gyvenimą (net miego metu smegenys išlieka aktyvios), todėl aktyvumui nereikia jokių kitų variklių.

Aktyvumo prigimtis (2)

Žmogus iš prigimties yra pasyvus. Aktyvumą sukelia išoriniai dirgikliai arba reikmės, pasireiškiančios potraukiais, interesais, vidinėmis paskatomis.

Motyvuoto elgesio stimuliavimas

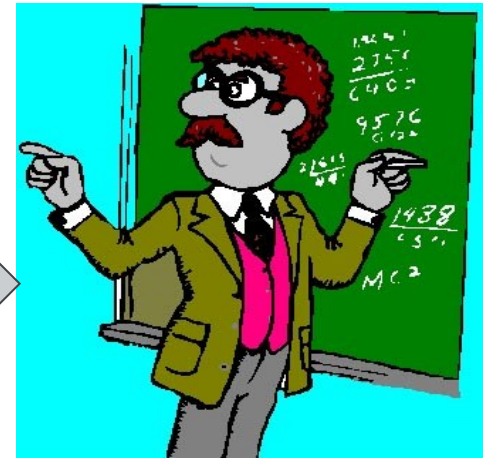
Mokymosi motyvacija

- padeda mokiniui orientuotis į tikslą ir suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo ir kokio,
- aktualizuoja būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir įgūdžius,
- turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms.

Mokymosi motyvai

Motyvai

glūdintys mokomojoje
veikloje ir susiję su jos
ankstesniais
rezultatais

susiję su netiesioginiu
mokymosi rezultatu

Motyvai, glūdintys mokomojoje veikloje susiję su

- mokymo turiniu, kai mokymąsi skatina noras sužinoti ką nors nauja;
- mokymosi procesu, kai noras pademonstruoti intelektualinį aktyvumą skatina mokytis.

Mokytojas gali (1)

- Parodyti mokiniams mokymosi vertę ir įtikinti dalyko, kurį jie mokysis, mokymosi verte ir nauda.
- Įtikinti mokinius, kad jie gali, pasieks, nors nebūtinai viską iki galo.
- Pateikti iššūkį metančius pamokos tikslus.
- Remiantis mokinių veikla gauti atsaką apie mokymąsi.

Mokytojas gali (2)

- Sukurti informacijos struktūrą, o kartu ir jos prasmę.
- Išmokyti įgūdžių, o kartu ir turinio.
- Pasitelkti daugiakeriopus požiūrius ir pateiktis.
- Pats parodyti susidomėjimą ir entuziazmą.
- Skatinti mokinių aktyvumą.

Motyvai, susiję su neties mokymosi rezultatu

- socialiniai motyvai,
- savo kelio pasirinkimo
- žinių svarbos ateičiai
- noras gauti gerus pažy
- neigiami motyvai, kurie išvengti nemalonumų.

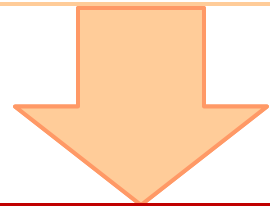

Motyvacijos komponentai

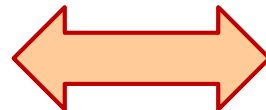
**Veiklos proceso
patrauklumas**

**Rezultato
patrauklumas**

Emocijos

**Mokymo turinys, skatinantis
norą sužinoti ką nors nauja;**

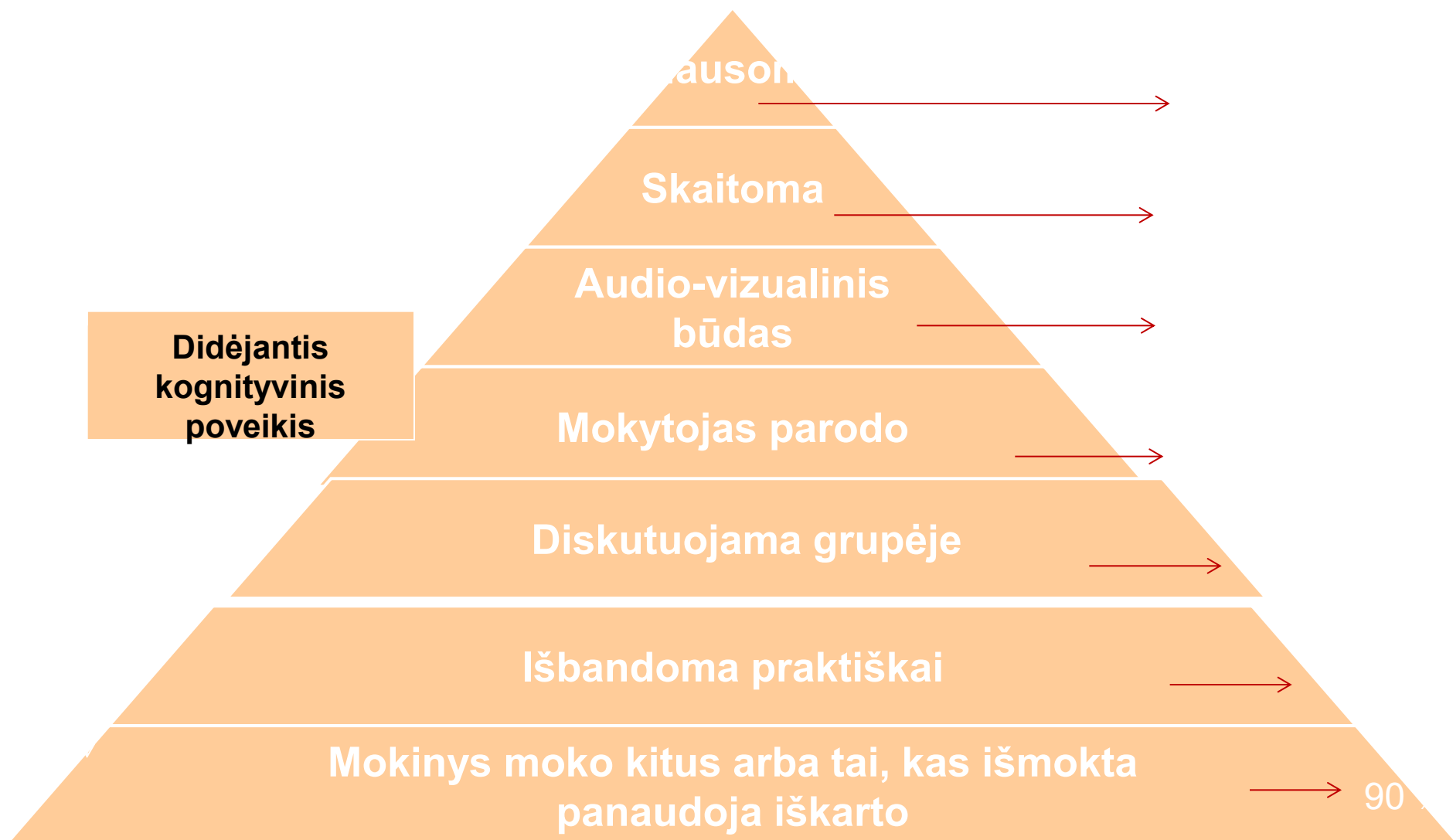
**Kompetencijų
ugdymas**

**Mokymosi procesas, įgalinantis
pademonstruoti intelektualinį
aktyvumą.**

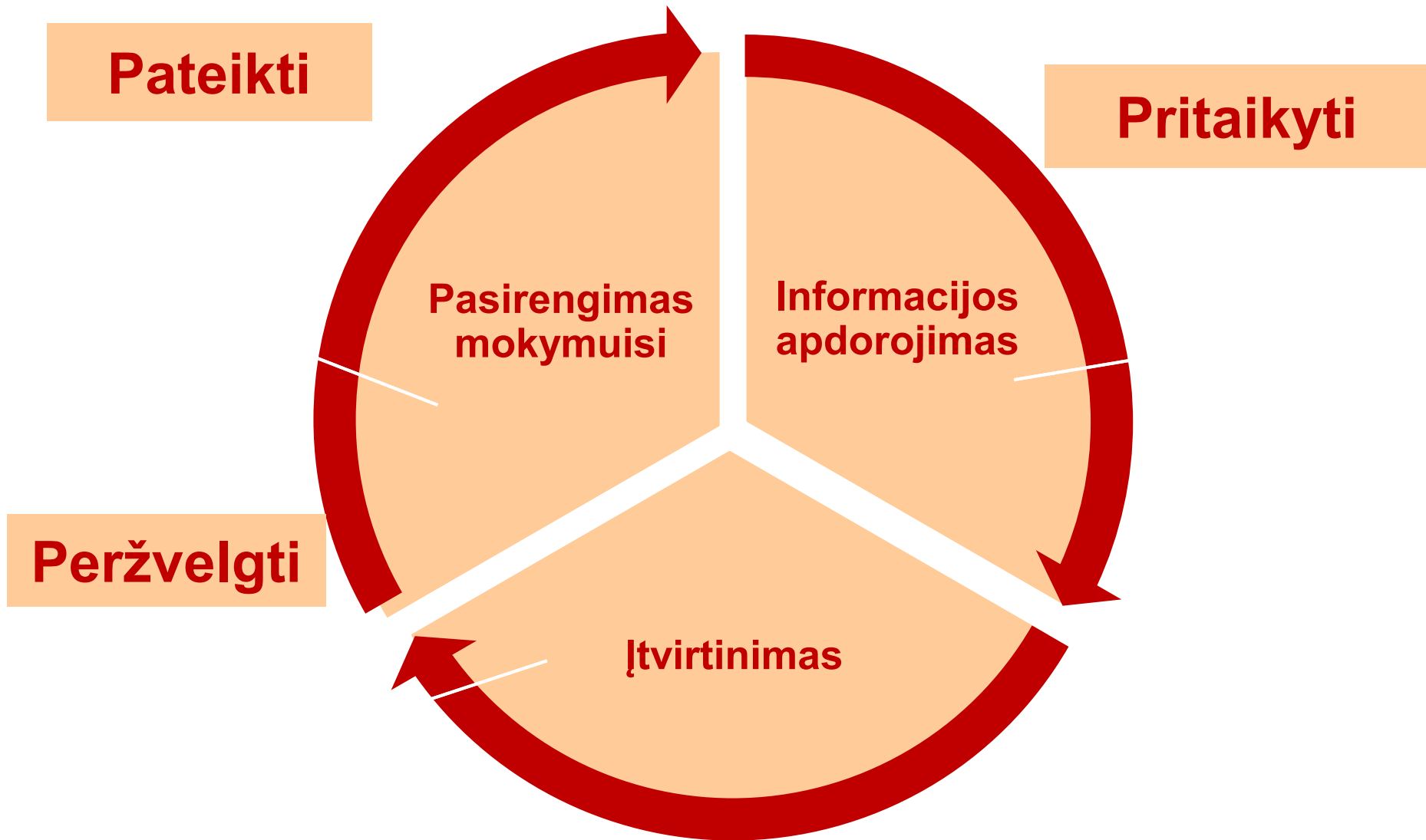

**Aktyvus
mokymasis**

Mokymosi piramidė

Pažinimo procesas ir mokymosi modelis

Pažinimo proceso aktyvumas

Suvokimas

Atmintis

Mąstymas

Vaizduotė

**Žiūri - mato
Klauso - girdi**

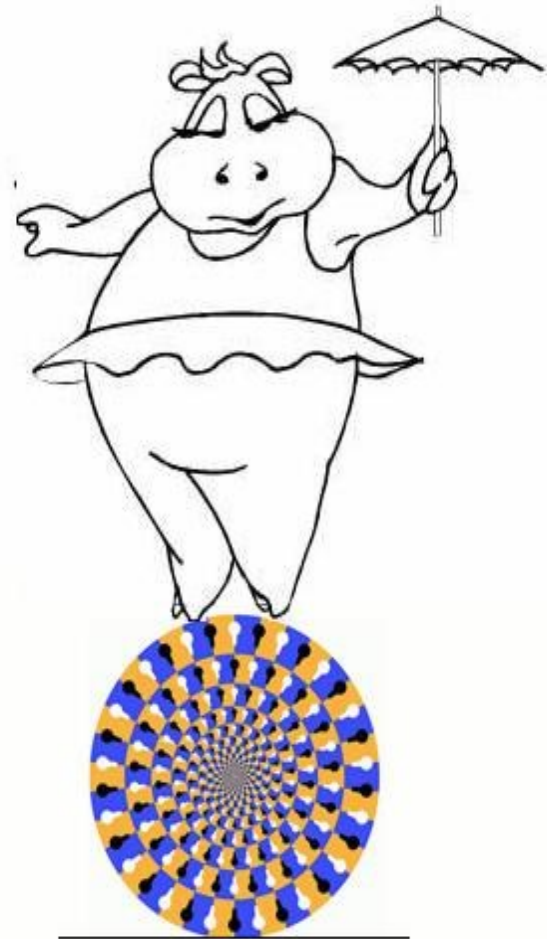
**Regimoji
Girdimoji
Motorinė**

**Lyginimas
Analizė
Sintezė
Apibendrinimas**

**Teorija
Praktika**

Aktyvinimo strategijos (1)

**Pradedant pamoką
pateikti mokiniams
motyvaciją
pagrindžiančius
argumentus.**

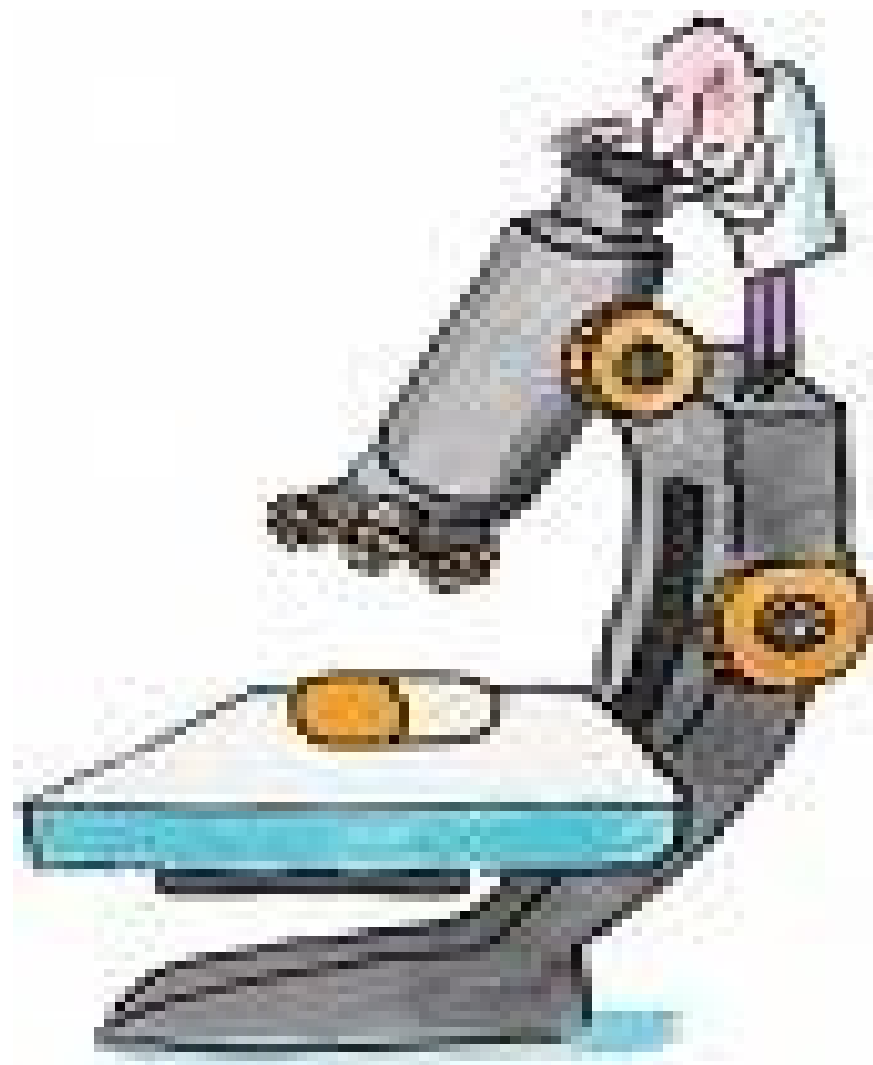

Galimybės:

- Pradėkite pamoką nuo pasakojimo, atsitikimo, vaizdinės medžiagos.
- Pristatykite problemą.
- Užduokite klausimų.
- Pasakykite tiksliai, kaip jūs norite, kad būtų atlikta konkreti užduotis.
- Nurodykite, kokio pamokos rezultato tikitės.

Aktyvinimo strategijos(2)

**Paverskite kapitalu
nežinomybės, atradimo,
smalsumo, tyrinėjimo
žadinantį poveikį.**

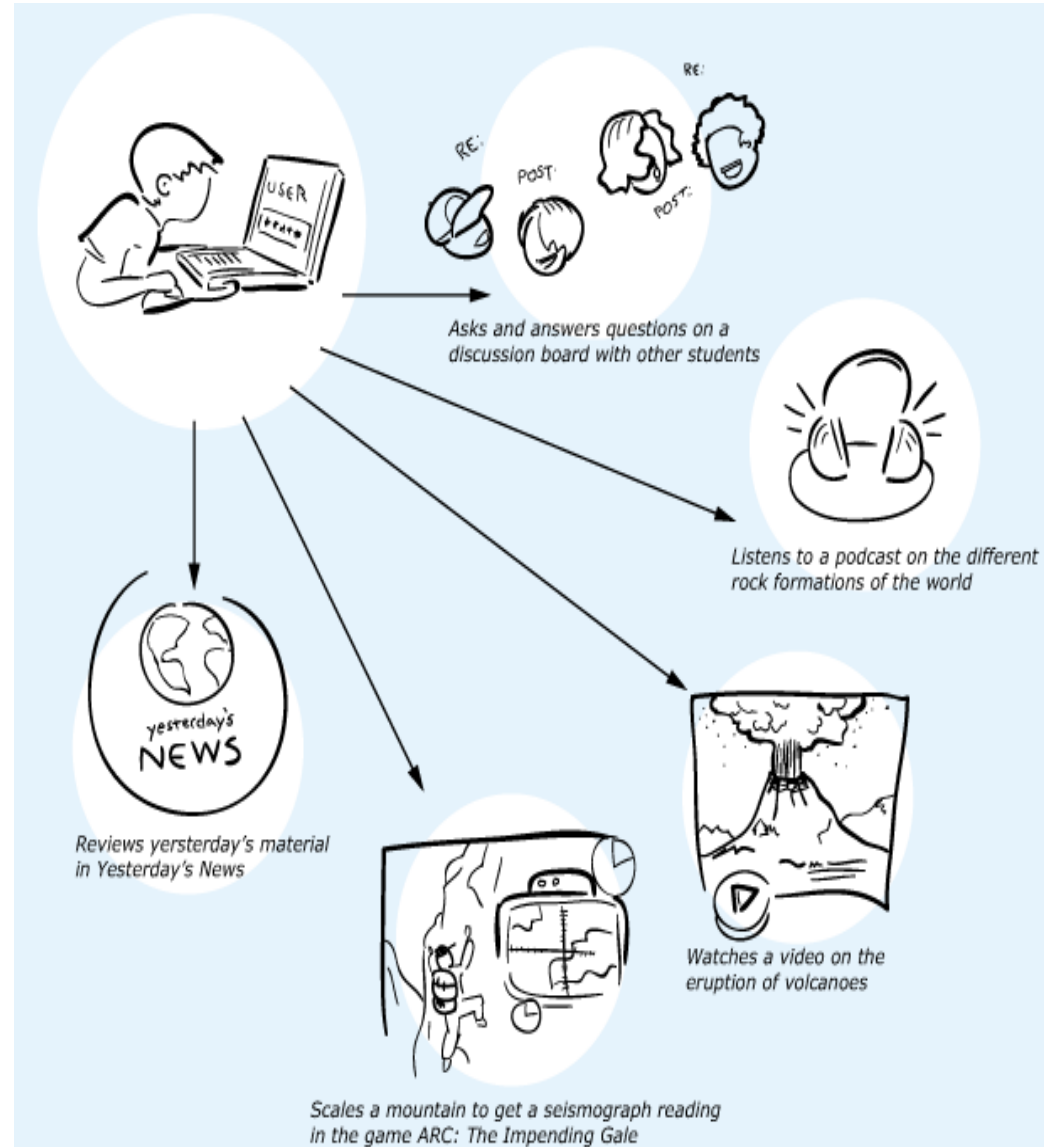

Galimybės:

- Temai pristatyti panaudokite numatymo, pagrindinių terminų metodus.
- Skatinkite mokinių tyrimus.
- Naudokite projektų metodą integruotoms temoms pristatyti.

Aktyvinimo strategijos (3)

**Remkitės
besimokančiųjų
patirtimi, tuo
stiprindami ankstesnį
išmokimą.**

Galimybės:

- **Aiškinimą pradėkite nuo klausimo “Ką žinote ar manote žiną ta tema”.**
- **Paprašykite pateikti pavyzdžių ir analogijų iš realaus gyvenimo.**

Aktyvinimo strategijos (4)

Kiek galima, mažinkite bet kokias nemalonus mokinio įsitraukimo į darbą pasekmes.

Galimybės:

- Skatinkite darbą porose, diskusijas mažose grupėse.
- Naudokite atsakymų korteles pamokos rezultatams įvertinti.
- Drauge su mokiniiais analizuokite mokymą ir mokymąsi

Aktyvinimo strategijos (5)

**Retkarčiais
pasielkite
netikėtai.**

Galimybės:

- Vietoje mokytojo aiškinimo panaudokite abipusio mokymosi metodą.
- Dažniau sudarykite sąlygas mokiniams pabūti mokytojo vaidmenyje.

MOKYMO STRATEGIJŲ TAIKymo TAISYKLĖS

```
graph TD; A[MOKYMO STRATEGIJŲ TAIKymo TAISYKLĖS] --> B[SVARBIAU YRA TAI, KO MOKOSI, O NE KOKIA STRATEGIJA TAIKOMA]; A --> C[SVARBU NE KONKRETI MOKYMO STRATEGIJA, O MOKINIO MĄSTYMAS]; A --> D[SVARBU DERINTI STRATEGIJAS PRIE MOKINIO REIKMIŲ IR SAVO POREIKIŲ];
```

**SVARBIAU YRA TAI,
KO MOKOSI, O NE
KOKIA STRATEGIJA
TAIKOMA**

**SVARBU NE
KONKRETI
MOKYMO
STRATEGIJA, O
MOKINIO
MĄSTYMAS**

**SVARBU DERINTI
STRATEGIJAS PRIE
MOKINIO
REIKMIŲ IR SAVO
POREIKIŲ**